

Магістр 1 курсу
 фінансового факультету ХНЕУ

ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

Анотація. Розглянуто економічний зміст дефініції "ліквідність банку", що в умовах економічної кризи є головним критерієм забезпечення фінансової стійкості, основою подальшого розвитку вітчизняної фінансово-кредитної системи.

Аннотация. Рассмотрено экономическое содержание дефиниции "ликвидность банка", которая в условиях экономического кризиса является главным критерием обеспечения финансовой стойкости, основой дальнейшего развития отечественной финансово-кредитной системы.

Annotation. The economic substance of the definition "liquidity of the bank", which during the economic crisis is the main criterion of financial stability, the basis of further development of domestic financial and credit system, is examined.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, своєчасне виконання зобов'язань, ліквідні кошти.

У період фінансової кризи, яка охопила не лише вітчизняну, а й міжнародну економіку, управління ліквідністю має пріоритетне значення для менеджменту банків, оскільки докризовий період характеризувався значним рівнем мобільності міжнародних капіталів, які залучалися й українськими фінансово-кредитними інститутами. На даний час така можливість майже вичерпалася.

Саме тому в таких умовах одним із найбільш важливих завдань банку залишається забезпечення його фінансової стійкості, головним критерієм якої є ліквідність.

Метою даної статті є обґрунтування методологічних основ визначення поняття "ліквідність" банку.

Загалом термін "ліквідність" походить від лат. liquidus, що в перекладі означає текучий, рідкий, і вживання цього терміна дає тому чи іншому об'єкту характеристику легкості руху, переміщення. В Україні термін "ліквідитет" був запозичений з німецької мови на початку ХХ ст. і, по суті, використовувався в банківському аспекті [1].

Проблемою оцінки та управління ліквідністю банківської установи займалися як вітчизняні, так і закордонні вчені-економісти: Лаврушин О. І. [2], Черкасов В. Є. [1], О. Деревська [3], В. Крилова [4], О. Пернарівський [5], Примостка Л. О. [6], Трифонов А. Н. [7], Щибиволок З. І. [8] та ін.

У сучасній економічній літературі не існує єдиного підходу щодо визначення поняття "ліквідність", хоча й існує достатня розробленість даного питання. Поняття "ліквідність" в українській науковій літературі трактується по-різному (таблиця).

Таблиця

Визначення сутності ліквідності банківської установи

Зміст понять	Перелік джерел									
	Σ	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[7]	[9]	[10]	
Здатність банку відповідати на можливі ризики	1	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Спроможність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань перед клієнтами	5	+	+	+	-	+	-	+	-	-
Швидкість і легкість реалізації, зворотного перетворення цінностей, активу в гроші	4	+	+	-	+	-	+	-	-	-
Співвідношення сум активів і пасивів з однаковими термінами	3	+	+	-	-	-	-	+	-	-
Забезпечує платоспроможність кредитної установи	1	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Можливість використання активу в якості готівкових грошових коштів чи швидкого його перетворення в такі	3	+	+	-	-	-	+	-	-	-
Здатність банку виконувати свої зобов'язання з видачі кредитів	1	+	-	-	-	-	-	-	-	-

Умовні позначення:

+ – автор використовує у визначенні сутності поняття ліквідності;

- – автор не використовує у визначенні сутності поняття ліквідності.

Отже, аналіз таблиці показав, що одні автори під ліквідністю розуміють здатність банку виконувати в термін свої зобов'язання як з повернення вкладених коштів з виплатою відповідної винагороди, так і з видачі кредитів. Інші пропонують більш широке визначення ліквідності як здатності банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами з урахуванням майбутнього вивільнення коштів, вкладених в активні операції, і можливих позик на грошовому ринку. Треті під ліквідністю розуміють співвідношення сум активів і пасивів з однаковими термінами. Усі визначення взаємозалежні, за винятком доповнення, що зустрічається в джерелах, як здатність банку виконати свої зобов'язання з видачі кредитів [1]. Однак всі автори згодні з тим, що банкам необхідні кошти в ліквідній формі, тобто активи, що можуть бути швидко перетворені в готівку з незначним ризиком втрат або зовсім без ризику. У цілому дані визначення характеризують банк з позиції оптимального балансу прибутковості і виконання взятих на себе зобов'язань у будь-який момент часу. Тобто ліквідність банку пояснює можливість виконувати платежі в необхідних обсягах та в належні терміни.

У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що одна група вчених розглядає поняття "ліквідність" як спроможність банку забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, а друга – швидкість перетворення активу у гроші.

Черкасов В. Є. [1] до визначення поняття "ліквідність" додає здатність банку виконувати свої зобов'язання з видачі кредитів.

Крилова В. [4] під ліквідністю розуміє швидкість і легкість реалізації, зворотного перетворення цінностей, активу в гроші. Такої ж думки дотримуються В. Черкасов [1] та О. Лаврушин [2].

У сучасних дослідженнях поняття банківської ліквідності відсутні чіткі розмежування між ліквідністю комерційного банку та ліквідністю банківської системи країни. У першу чергу, щоб чітко визначити і дати тлумачення банківській ліквідності, необхідно проводити наукові дослідження на двох рівнях: мікрорівні (що має на увазі вивчення поняття ліквідності конкретної банківської установи) та макрорівні (вивчення ліквідності банківської системи). Так, відносно окремого банку ліквідність зазвичай ототожнюють із грошовими коштами у касі, на кореспондентському рахунку в ЦБ і на рахунках в інших банках, а також з державними цінними паперами. У рамках національної банківської системи – це безготівкові кредитні гроші, сума коштів на рахунках до запитання всієї банківської системи [6].

Якщо сутність поняття ліквідності банку в спеціальній і нормативній літературі на сьогодні перебуває у стадії активного обговорення і дослідження, то сутність поняття ліквідності банківської системи донедавна залишалась поза увагою вітчизняних економістів [4, с. 51].

Ураховуючи те, що ліквідність банківської системи є узагальнюючим показником рівнів ліквідності кожного комерційного банку, деякі економісти розглядають її сутність в площині забезпечення своєчасності, повноти і безперервності виконання всіх грошових зобов'язань банківської системи та достатності коштів відповідно до потреб розвитку економіки [10].

Виходячи з вищенаведених визначень ліквідності, можна зробити висновок, що всі визначення мають між собою подібності, але кожен автор зосереджується на окремому елементі характеристики ліквідності.

На думку автора даної статті, найбільш точним серед наведених визначень ліквідності є визначення Черкасова В. Є. [1] та Лаврушина О. І. [2], які розуміють можливість використання активу в якості готівкових грошових коштів чи швидкого його перетворення в такі.

Тому ліквідність можна розглядати як необхідну та обов'язкову умову платоспроможності, контроль за виконанням якої бере на себе не тільки сама юридична чи фізична особа, а й певний орган зовнішнього контролю і нагляду [10].

Таким чином, згідно з проведеним контент-аналізом, можна вважати, що ліквідність означає здатність активу до швидкого перетворення в грошові кошти. А поняття "ліквідність" та "платоспроможність" хоча і є досить подібними, але, все-таки, дещо відрізняються за своєю економічною сутністю.

Після проведеного аналізу, автор пропонує таке розуміння ліквідності як одного з компонентів платоспроможності, який означає здатність швидко продати активи й отримати кошти для розрахунку за терміновими зобов'язаннями.

Ліквідність банку визначається його здатністю швидко із мінімальним рівнем фінансових втрат перетворити свої активи (майно) в грошові кошти. Банківська ліквідність залежить від структури та стабільності депозитної бази банку, достатності капіталу, якості активів, фінансового стану позичальників, репутації банку, яка впливає на здатність швидкого запозичення коштів на ринку. На рівень ліквідності банку впливає комплекс чинників загальноекономічного характеру, таких, як грошово-кредитна політика, стан грошового обігу, можливість запозичення коштів у Національному банку, регулятивні обмеження в країні тощо.

Одним із найважливіших завдань управління банком є забезпечення належного рівня ліквідності. Банк вважається ліквідним, якщо він має можливість залучати грошові кошти за прийнятною ціною тоді, коли вони потрібні. Це означає, що банк повинен у будь-який час мати змогу задовольнити вимоги своїх клієнтів про зняття грошових коштів з їх рахунків.

Ліквідність достатня, якщо банк здатний задовольняти потреби вкладників, котрі хочуть забрати свої гроші, та позичальників, які потребують коштів у вигляді кредитів. Банк повинен мати змогу залучати кошти за такими цінами, за якими їх залучають конкуренти, та на строки, які б забезпечували фінансування більш довгострокових активів. Ліквідність має надзвичайно велике значення для всіх банків, оскільки вона врівноважує передбачувані та непередбачені балансові коливання і забезпечує фінансування зростання активів.

Таким чином, дослідження змісту поняття "ліквідність" банку дозволяє знайти критерії та методологію його оцінки, а відсутність універсальної методики оцінки ліквідності робить необхідними подальші дослідження цього питання.

Наук. керівн. Тищенко В. Ф.

Література: 1. Черкасов В. Финансовый анализ в коммерческом банке / Черкасов В. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 462 с. 2. Лаврушин О. І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи / Лаврушин О. І. // Банківська справа. – 2009. – № 4 – С. 19–25. 3. Деревська О. Активно-пасивні операції та управління ліквідністю банківської установи / Деревська О. // Вісник НБУ. – 2008. – № 7. – С. 44–50.

4. Крилова В. Складові процесу управління ліквідністю банку / Крилова В., Набок Р. // Вісник НБУ. – 2008. – № 6 – С. 24–29.
5. Пернарівський О. Аналіз та оцінка ризику ліквідності банку / Пернарівський О. // Вісник НБУ. – 2008. – № 6. – С. 24–29.
6. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: концепції, методи та моделі : монографія / Примостка Л. О. – К. : КНЕУ, 2002. – 316 с.
7. Трифонов А. Н. К вопросу о банковской ликвидности / А. Н. Трифонов // Банковское дело. – 1996. – № 10. – С. 28–31.
8. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності [Текст] : навч. посібн. / З. І. Щибиволок ; ред. С. І. Шкарабан. – К. : Знання, 2006. – 311 с. – ISBN 966-346-039-3.
9. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затв. Постановою Правління НБУ № 368 від 28.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.kiev.gov.ua.
10. Довгань Ж. Оптимізація ресурсної бази комерційного банку / Довгань Ж. // Фінанси України. – 2001. – № 6. – С. 128–135.